

MÓZES ATTILA

(L)étlap

Mottó:

*Minden erdélyi magyar író tarsolyában
hordja a koldusbotot.*

Külön erdélyi magyar irodalom márpedig nincs! Csak paradoxon van. Ugyanis az erdélyi magyar író viszont megkülönböztethető. És jól. A gyomrának tartalma különbözteti meg az anyaországától. Bizony jól. Bizony mondom néktek, honjaim! Az erdélyi magyar író (a továbbiakban: emi) létezési módja a „kettős kötődés”. A megszorítások révén kötődik a budapesti és a bukaresti kormányokhoz egyaránt e trianoni tudathasadásban. Az emi nem a tudatával, még csak nem is a tudathasadásával, hanem a gyomrával emlékezik, s e gyomorban minden kellemes érzés mintha a múltban történt volna meg. Az emi gyomra határtalan, sőt „határok nélküli” – szeretne lenni, ámde időnként csak dühösen korog provincialitásában. Fizetése körülbelül öt-hat rúd olcsó szalámi hosszával mérhető az egyik hónap végétől a másikig. Ha éppen van. A tiszteletdíjából viszont a szalámivégek spárgájára ha futja. Az emi ezért (elvileg) utálja a márkásabb szalámikat. A füstölt lazacról, a sült fácánról és a homárról nem is szólva: ezeket egyenesen megveti, sőt tudomást sem vesz róluk. Az emi gyomra kurucmód legőgőli mindent, aminek fokozottabb a tápértéke és arisztokratikusan fennkölt az íze. Az emi a cifra mondatokkal kompenzálja egyszerű, már-már póriás ízlését. Az emi gyomra nem gyanakvó, könnyen el lehet altatni sörlevesrel és pálinkapival. Ó, árva krumpligulyás!

*

Az emi (l)étlapja fizetéstől, honoráriumtól s nem utolsó sorban nőktől függ. Az a jó szakácsnő, aki a semmiből is ebédet készít, tartja a mondás. Ám az eminek valahogyan sosem jut ki a szakácsnőkből, azok a menő paliknak állnak. Az eminek általában csak a tisztviselők, képzőművésznők, orvosok és tanárnők (meg tanárnőnek menendő diáklányok) jutnak, no meg eminők, persze. Az eminek álló minden rendű-rangú kékharisnyák igen finnyásak, ez már a kezükről is meglátszik: mérhetetlenül gyakrabban fordulnak be a manikűr-szalomba, mint (Petőfi) a konyhába. Eme lények kezében nem áll (sehogyan) a fakanál: az egyéb viszont annál inkább. Ó, árva fuszulyka(leves)!

*

Ha az emi az ötvenes évek elején született, akkor az ínséges idők ellenére lehetett majdnem olyan albinó, mint amilyen dagi. Mert az emi a boldogabb kannibálgyerekektől eltérően nem ehetette meg fiatal mamáját, akinek nem volt teje, bár erre éhségében tett némi gyámoltalan kísérleteket, kezdvén a köztudomásúlag igen érzékeny mellbimbónál, de igazából sosem tudott a mama végére jutni. Kicsattanó dagisága a tudatlanok számára újabb paradoxonnak tűnhetik ezért, ámde ebben nincsen semmi talány, elég lesz itt csupán a kelet-közép-európai békák legnépibb tápszerére, az ún. rizsnyákra utalni, mely kalóriaszegénysége ellenére látványos dagikat volt képes produkálni. Ó, árva rizsnyák!

*

Az emi aztán lefogyott, no nem azért, mert piszkosul rosszul élt volna, hiszen abban az időben kitűnő minőségű volt a román csokoládé, s emi megáldotta a sors egy csomó déd- és nagyanyával, aki egymással versengve s a szájuktól vonva meg az árvagulyást, szakmányban szállították a csokit az édes-szájú emikének, aki ekkor még nem volt emi, csak egyszerű em, s annak is kezegecske. Csupa édesség volt az élete e kies honban, a különböző csokoládéktól a marmaládés kenyérig, aminek állítólag nem volt csekély a tápértéke, bár ez az emire-menendőn nem látszott meg. Mert hitvány volt, amint azt errefelé mondják. Ó, árva marmaládé!

*

Aztán kalóriadúsabb idők kezdtek járni, s a boldog emi szülővárosát elkeresztelték Flekkenburgnak meg Sörburgnak. Tudtak ám itt az emberek zabolálni, ha éppen volt hozzá pénz, de annyira, hogy még a szintén határtalan gyomrú anyaországiak is a csodájára jártak. Ez idő tájt könnyebbnek tetszett mindenki számára Magyarországot csatolni Erdélyhez egy-egy összmagyar tervnyában. Ha a Szent István-i gondolatot nem is, a Szent István-i gyomrok összeesküvését meg lehetett valósítani. A hatalmas nagymagyar flekkenezéseket és sörözéseket követően – a korsók számától függően hol halkabban, hol pedig hangosabban – még a székely, sőt, a magyar himnuszt is el lehetett énekelni. Ezt akkoriban a testvéreinek mondott románság sem nézte ferde szemmel a sebtében összekotyvasztott moldvai, vagy a lacikonyha ízű havaselyi eledelek után, éji vadként gyülekezve az erdélyi konyhaszagra. Ilyenkor említést sem tettek alacsonyabbrendű ázsiaiságunkról, meg arról, hogy a flekkenek valót esetleg a nyereg alatt klopoltuk volna. Ó, árva flekkenek!

*

És az eminek egy darabig tellett flekkenre, meg sörre, hiszen a honorárium-törvény épp vele volt egyidős, így hát az inflációt tekintve még zsenge korú, akár az akkor már ezoterikus körökben ugyancsak eminek számító tini emi, aki időnként messze futott medika barátnője konyhájától, egészen valamelyik nyári kerthelyiségig, ugyanis e konyhában májpástétomon kívül egyéb sem ké-

szült, s még e pástétomot is konzervnyitóval sütötték. Az emi azóta is nagy ívben kerüli el ezt az eledelt, bár be kell vallania, hogy mérhetetlenül jobban járt, mint ama költő, akinek két napi koplaltatás után a belügyminisztérium dolgozói több üveg baracklekvárt ajánlottak föl, természetesen kortynyi víz nélkül. Ó, árva baracklekvár!

*

Az emi aztán, mint minden valamirevaló emi, megnősült, és elvett egy valamirevaló képzőművésznőt, aki nem éppen zsenge kora ellenére először ecsettel, majd spaklival próbálta megkeverni a rántást, de igyekvő lévén, s a nem is sovány, hanem több mint csinos emi mamájának buzdítására („Leányom, annak a gyermeknek aztán ennie kell!”) bizonyos étkek előállításában szakácsmesteri színvonalra tett szert. Csak hát az ételeket – vagyis az arra valót – írták-főstötték, azt is igen tehetségtelenül, mert abban az időben a végsőkig elkeseredett emi úgy döntött, hogy alkotói válságban szenved, s ha el is követett egy-egy égetnivalóan rossz elmeművet, a szőrös szívű szerkesztők azon melegében dobták hol vissza, hol pedig a papírkosárba. Így hát – az obligát üveg vodka mellett, ami azért valahogy csak kikerült mindig – időnként napjában csak egyszer ettek, reggelire és vacsorára többnyire egymást falták; később egymás idegeit, s mindez szintén egy előzőekben eldalolt refrénre vezethető viszsza: Ó, árva krumpligulyás!

*

Ebben a sivár időszakban az emi gyomra bizony visszasóvárogta ama szépnek egyáltalán nem mondható diákéveket, amelyeknek fénypontja a Petőfi utcabeli menza volt, nem túlságosan nagy tápértékű, ámde a mindennapi betéví bizonyosságával kecsegtető főzelékeivel, amelyekhez a szintén ott kosztoló, mára már bizonyára jobb svédasztalokhoz szokott diák, a jelenlegi költő és RMDSZ vezető nem fog ódákat írni. Ó, árva káposztaleves!

*

Az emi aztán kis falusi (tanári) kitérőt tett az irodalom berkeiből. A szíromán falu asszonyai rozzant házuk elé jártak az emi feleségének konyhaillatára, mert az asszony főzicskélésbe ölte kedélybetegségét, amit az eminek még a falu férfinépét is megszegyenítő iszákossága támasztott lelkében. Egy vodkával bőségesen megöntözött vacsora estéjén a végsőkig elkeseredett feleség azzal fenyegette meg a duhaj emit, hogy ezután annyit ivand, mint ő. Az emi, már akkor bölcs alkoholista lévén, gyöngéden ágyba tuszkolta asszonyát, majd ugyanakkora vizespohárral mérte ki neki a hatvanfokos szilvóriumot, mint magának, amaz elv szerint, hogy az ágyból ugyan igen nehéz leesni, de annál veszélytelenebb. Miután mindketten leküzdötték az eminek nem éppen szokatlan adagot, az iszákos tanárrá vedlett emi szép lassan elszámolt tízig, aztán beintett őt majmoló nejének, aki legott hevesen kezdett zokogni a gyötrő has-

csikarástól, hányingertől és fejfájástól, minden szentekre fogadkozva, hogy soha töb-bé-hé-hé-hé! Szegény asszony így menekült meg az alkohol által az alkoholizmustól. Ó, árva szilvapálinka!

*

Hogy a főzésre rákapott menyecskének legyen mivel foglalkoznia, a gazdálkodó természetű emi en gros fölvásárolt napos csibékből csinos kis tyúkfarmot tenyésztett, a sok ízletes, de ronda szárnyas mellé alkalmazott még két óriási ludat, hattyúnak. Ez az emi egy megveszekedett húsevő volt, s bár igen kedvtelve nézegette a vásznon a bájosabb mint tehetséges Brigitte Bardot-t, később csak hülye libának titulálta féktelen állatvédő ténykedése miatt, amennyiben jószerevével még azt is megtiltotta volna az emberiségnek, hogy állatokat tereljen a vágóhidakra. (Inkább vesszenek a bosnyákok!)

Az emi megválása a falutól kétszeres örömmünnepe volt: részint megtudta, hogy a vágyott szerkesztőségbe fog belecsöppenni, egyenesen régi (szerkesztő) ivócimborái tárt karjaiba, akiknek soha nem adott okot csalódásra a leküldött italmennyiséget illetően, részint mert a még a faluban töltendő két hét alatt nagyarányú vérengzést rendezhetett fölöslegessé vált állatfarmján. Ez idő alatt eltüntetett gyomrában huszonhárom tyúkot-kakast meg két kövér libát, reggel, délben, este és közben-közben, kenyér vagy garníring nélkül. Ó, árva majorságpecsenye!

*

Az eminek fölívelt a csillaga: kigyógyult idült alkotói válságából (nem iszákoságából is!), könnyveit keskeny nyomtávú sikerekként könnyvelhette el, s elérkezett az utazások vélt sorozatának ideje is. Küldözgették őt ide-oda, még Moszkvába is, ahol egyáltalán nem érdeklődött a brezsnyevi nyomor közepette Lenin elvtárs bebalzsamozott porhüvelye iránt, őt egyéb hüvelyek érdekelték, mint például a szőke sörényt lobogtató Renata asszonyé, aki csaknem oly szexi volt, mint amilyen provokatőr, de sebj, emink nem finnyás, mert ugyebár az összes hüvelyesek közül mégiscsak a nő a legennivalóbb. Ó, árva hüvelyesek!

*

A szemre- és egyébrealó hüvelyessel aztán – egész úton lázasan hadart politikai vicceit hallgatva – elvitette magát abba az igen exkluzív étterembe, ahová kurvákön és striciken kívül még írók is jártak, s amelyet oly szemléletesen írt le könyvében Bulgakov Mester (és Margarita). Hallotta ő, miként élnek a szovjet írók, de még így is orcátlanul olcsónak tűnt ott elfogyasztott első feketeikrája ilyenfajta élményekben nemigen dúskáló gyomrának. Miközben lelkesen döntögette magába a „kintinél” olcsóbb, de összehasonlíthatatlanul jobb minőségű orosz vodkát, a másik asztalnál két eleven szovjet klasszikus – az egyik Nobel-díjas – birkózott kaszásnak való adagjával. Úgy hívták őket,

hogy: Solohov, meg: Polevoj. És senki, még a kurvák sem vetettek ügyet rájuk, vagy csak annyira, mint az emire. Ám ekkor suttogás borzolta a sznobériákat (Kelet-Sznobéria!), s legott megjelent Marina Vlady. Nem mondhatni, hogy libegett volna, mert akkora volt, mint egy hármasszekerény, amelyet extra minőségű cuccokba öltöztettek. És a karján a pengevékony Vlagyimir Viszockij: hollywoodi sztár egy trampli cseléd mellett. Emi elkedvetlenedve forgatta szájában feketeikráját, olyannyira megrázta kamaszkori magömléses álmainak színésznőjével való találkozására. Azóta számára ha feketeikra, akkor Marina Vlady szélesvásznú segge. Ó, árva feketeikra!

*

A Magyar Írószövetség fogadásán valami azonosíthatatlan állagú izé a Hungáriában, s ezzel nagyreményű emink utazássorozatának be is fellegzett hosszú tíz évig, a szekuból kifolyólag. Később, s már teljesen hiába, megtudta, hogy ez utolsó külföldi útján öhömöt evett. Öhöm! – bólintott rezignáltan. – Ó, árva öhöm!

*

Aki nem utazik, az ne is egyék, tartja a közmondás, és idők szigorodtán előbb csak a honi hús, aztán a honi édességek, aztán többnyire minden, legvégül a kenyér is hiánycikk lett. A kiporciózott kenyéradagra mondta egy megszámozott zsidó öregasszony: Auschwitzban is többet kaptunk vagy öt dekával. Szegény pára azzal sem törődött már méltó fölháborodásában, hogy a fekete humor szerint a szekuritátéről kitántorgó Kohn bácsi régi szép időkről sóhajtozott, amikor Auschwitzra emlékeztették. Ó, árva kenyéradag!

*

Már a mélypont felé közeledett minden, csak az emi sikerei sorjázta, amíg még így-úgy könyvet lehetett megjelentetni. Egy matiné-föllépését követően az akkori főszerkesztő, az emi lelkes híve, amaz áldott gazember, aki melleleg kellemes kozőr és kitartó ivócimbora tudott lenni két följelentés között, meginvitálta ünnepeltünket a már csak emlékeztetőnek boldog hajdani Flekkenburg Maros éttermének különtermébe, ahol eminek leesett az álla: amint az ajtó becsukódott mögöttük, nemcsak kérhetett, de kapott is mindent. Emlékezni a régi szülővárosra aranysárga húsleves és óriási fatányérost rendelt, elől orosz vodkával, közben magyar borokkal, utána hatalmas parféval s a kávé mellé illatos francia konyakkal. És amint csodálkozva kérte számon a tábornoki termetű főúrtól ezt a bőséget, az leereszkedően közölte, mintha semmitől sem kellene tartania a Központi Bizottság póttag, főszerkesztő jovialis jelenlétében: „Uram, ez itt nem Románia. Ez itt a Maros étterem különterme!” Emi az otthon várakozó vacsorára gondolt s fölsóhajtott: Ó, árva krumpligulyás!

*

Aztán lóttek, és lett kenyér, és hús, és csokoládé, és könyv, és útlevel. A könyvek nyomán pedig pénz: lej, forint, még márka meg dollár is. Emink élt, mint Marci hevesen, kivetette hálóját a rég, vágott hosszúcombú szőkére, ami nem tett kifejezetten jót addig is becstelenséggel viselt házasságának. Úgy gondolta, új nő mellett új életet kezd tiszta és monogám l'étlappal (most így, elaposzttróffal, ugyanis a szőke karcsúság franciatanárnő vala); csak elhagyott felesége közölte a szomszédasszonnyal az egyik tomboló dühkitörését követően, halk rezignációval: „Boszorkány! Boszorkány az! Nem tudom, mivel fogja a férjemet, de főzni, azt nem tud!”. Pedig tudott. Kétféle ételt is. Ha éppen főzött. Majd szégyenkező mosollyal jegyezte meg: „Ugye, milyen változatos a konyhám?!”. No de se baj, taxival lehetett járni a jogaiba visszaállított Zokogó Majomba, amelyről akkora könyvet írt a civilben inyesmester, mára már megboldogult Bálint Tibor. És volt ott minden: Johnnie Walker és ropogós sülték, és fehér meg vörösborok, és pezsgő meg mindenfajta ital, hányástól vakulásig. És ez ott így megyen a mai napig, csak eminek már pénze nincs a nagy infláció mentében, s amint elnézegeti, nemigen leend már neki. És sóhajtva emlékezik, s gondol a jövőre: Ó, árva krumpligulyás!

*

Itt emi akár össze is csukhatná e (l)étlapot, megrendelvén az oly sokszor (s)óhajtott árva krumpligulyást, de nem, mert aki utazik, ugyebár, az a közmondás értelmében egyik is. Bécsben bécsi szeletet, Párizsban párizsi szeletet, Budapesten meg azt, amire éppen pénze van, mert ott már egyre otthonosabban kezdi érezni magát, ami a táplálkozást illeti. De szívesen eldicsekszik az Aix-en-Provence-i homárral, az Arles-i polgármesteri fogadáson elköltött füstölt lazaccal, az Honfleurben a toilette mellett (biztos, ami biztos!) gyanakodva bekebelezett tengeri herkentyűk miriádjával, a Versailles-i kedves őszi kertvendéglő otthonos borjúszeletével, a párizsi bistrók apró rézkondérjaiban saját kezűleg, szeszlángon elkészített pörköltjével, s a Montmartre clochard-tanyáján elfogyasztott óriási forrókutyákkal, ahol a hajléktalan csavargók is jobban kosztóznak, mint itthon némelyik emi, derűsen kínálgatván az enyhe bódulatót keltő füvet. És enyhe irigységgel emlékezik meg anyaországi írőkollégák konyhájáról, és reményli, hogy valamelyik csomagból nem ama koldusbot kerül elő. Így hát az eminek egyetlen választási lehetősége van, nem is annyira elrejtve ama tarsolyban. Az egyik: koldusbot. A másik: vándorbot. Hogy elkopogjon vele esetleges dúsb (svéd)asztalok irányába, ha már megunt a trianoni tudathasadásos menüt. Itt csak jelzem: a kisebbség(i író) az a púp, amelyiknek két tevéje van. Erre még bővebben kitérek. Jó bő nyállal, amit boldogabb honok kajái irányába csorgatok.

Ó, irgalom atyja!...